

HBO raad
vereniging van hogescholen

november/december 2000

241 Hogeschool bericht

Position paper:

Hogescholen benoemen lectoren.

Hieronder is het position paper opgenomen dat de HBO-raad heeft uitgebracht over de noodzaak van lectoren.

Vanaf volgend jaar stellen de hogescholen 60 lectoren aan. Het gaat om topdocenten die worden benoemd op een leerstoel. De lectoren geven leiding aan een groep hoog gekwalificeerde docenten in een kenniskring. Zij vor-

men het 'gezicht' naar scholen, bedrijven en instellingen.

De aanstelling van lectoren en de vorming van kenniskringen passen in de omvorming van hogescholen tot veel-

Inhoud

Position Paper lectoren	1
Collegegeld bij dubbele inschrijving	2
Collegegeld studiejaar 2001-2002	3
MHO-programma	4
Capaciteit opleiding mondhygiëne	4
Versterking beroepsonderwijs	5
Instellingsbesluit visitatiecommissie	
kader/lov/mgz	10
Nieuw verschenen	11
Personalia	11

zijdige kenniscentra. De kenniseconomie verlangt immers van de hogescholen dat zij hun taak verbreden en de kwaliteit van hun opleidingen verhogen. Zij moeten inspelen op:

- de grotere vraag naar wederkerend onderwijs in het kader van 'een leven lang leren',
- de behoefte aan toegepast onderzoek voor onderwijsinnovatie en dienstverlening aan bedrijven en instellingen en de vorming van één Europese hoger onderwijsruimte met een stelsel van bachelor en masteropleidingen.

Naast kennisoverdracht is ook kennisontwikkeling een onmisbare kerntaak van alle hogescholen geworden. Daarbij past niet langer dat kan worden volstaan met één soort docenten zoals tot nu toe gebruikelijk was. Meer hoog gekwalificeerde docenten zijn nodig.

Het kabinet stelt structureel 15 miljoen beschikbaar voor lectoren aan hogescholen. Daarnaast zal het Vernieuwingsfonds hbo met circa 15 miljoen incidenteel worden uitgebreid. Met het totaal bedrag kan op elke 5000 studenten één lector worden benoemd. De lector geeft leiding aan een kenniskring, waaraan tien tot vijftien docenten kunnen deelnemen. Op alle docenten in het hbo is dat maar nauwelijks 4%. Daarom zullen meer lectoren moeten worden benoemd en meer docenten moeten kunnen deelnemen in de kenniskringen. De HBO-raad wil met de Minister van OCenW overeenkomen dat hiervoor het beschikbare bedrag structureel zal worden verhoogd: in 2002 60 miljoen; in 2003 90 miljoen; oplappend tot 120 miljoen in 2004.

Kennisdragers in de hogescholen

Door de aanstelling van lectoren en de vorming van kenniskringen komt er meer variatie in taakinhoud en niveau van de functies van docenten.

De docenten in een kenniskring zullen hun deskundigheid extra kunnen vergroten door studie, (promotie)onderzoek, en kennisuitwisseling met bedrijven en instellingen. Zij ontwikkelen zich van routine-professionals tot innovatie-professionals. Hun nieuw verworven kennis zal worden aangewend voor kwaliteitsverhoging van het onderwijs, toegepast onderzoek en advisering. Als

herkenbare groep van kennisdragers onder leiding van een lector geven zij de hogeschool een duidelijk 'gezicht' naar buiten. De hogescholen die overgaan tot de benoeming van een lector en de vorming van een kenniskring, moeten een plan indienen. Dit wordt beoordeeld door het Vernieuwingsfonds hbo. Het plan geeft ook een omschrijving van de taakopdracht van de lector en de relatie met de ontwikkeling van facetten van de regionale of nationale kennisinfrastructuur.

Aantrekkelijker werken op de hogescholen

Door te investeren in de kwaliteit van het personeel kunnen de hogescholen de concurrentie op de krappe arbeidsmarkt beter het hoofd bieden. Een do-

cent die gaat werken op een hogeschool, krijgt een perspectief op een gevarieerde functie, waarin het mogelijk is zich al werkend te ontwikkelen. Op deze wijze kan werken in de collectieve sector aantrekkelijker worden gemaakt, een wens die nog onlangs bij de Algemene Politieke Beschouwingen door de Tweede Kamer is uitgesproken. Voor de hogescholen is dat ook noodzakelijk. In de komende jaren zullen vele nieuwe docenten geworven moeten worden, onder andere als gevolg van de groei van het aantal studenten. Bovendien zetten de hogescholen hiermee de toon voor een personeelsbeleid dat zich vooral richt op de kwaliteit van het werk en de leermogelijkheden voor docenten.

Collegegeld bij dubbele inschrijving

De VSNU heeft de HBO-raad verzocht de hogescholen erop te attenderen dat de in het verleden gemaakte afspraak over betaling van het collegegeld bij dubbele inschrijving niet meer van kracht zou zijn. De HBO-raad deelt dit standpunt niet. In onderstaande brief wordt dit verwoord.

Den Haag, 20 oktober 2000

Geacht bestuur,

In juni van dit jaar hebben wij een verzoek ontvangen van uw voormalig voorzitter, prof. drs. M.H. Meijerink. Dit verzoek betreft het hanteren van een gedragslijn voor de inschrijving van studenten bij twee hoger onderwijs instellingen. Naar aanleiding van uw brief hebben wij navraag gedaan bij studentenadministraties van hogescholen. Dit heeft enige tijd in beslag genomen, waardoor wij nu pas een antwoord aan u doen toekomen. Voor dit late tijdstip bieden wij onze excuses aan.

In de brief van de heer Meijerink wordt de achtergrond geschetst van de door de VSNU voorgestane gedragslijn. Deze komt er op neer dat er op grond van artikel 7.48 Whw geen basis meer zou zijn voor de in 1989 gemaakte afspraak tussen VSNU en HBO-raad. Deze afspraak houdt in dat bij twee inschrijvingen niet de inschrijfdatum, maar de inschrijfhistorie bepalend is voor de vraag aan welke instelling het collegegeld dient te worden betaald en bij welke instelling de student meetelt als bekostigde student.

Wij zijn verbaasd over het feit dat deze argumentatie wordt aangevoerd om de

bestaande afspraak tussen VSNU en HBO-raad nu als niet meer valide te beschouwen. Het betreffende wetsartikel is namelijk al sinds de invoering van de Whw van kracht. Tot het tijdstip van de verzending van uw brief hebben de hogescholen er dan ook op mogen vertrouwen dat de universiteiten zich zouden houden aan de bestaande afspraak. Uit de met de brief meegezonden documentatie blijkt echter het tegendeel.

De problematiek doet zich, zo blijkt ook uit gegevens van studentenadministraties van hogescholen, vooral voor bij hbo-studenten die -in de verwachting dat zij voor het einde van het studiejaar aan een hogeschool zouden afstuderen- zich voor het daarop volgende jaar al inschrijven aan een universiteit, maar bij nader inzien in dat studiejaar nog hun hbo-diploma moeten behalen en zich dus opnieuw aan de desbetreffende hogeschool moeten inschrijven. Deze studenten betalen het collegegeld aan de universiteit. Als zij zich vervolgens alsnog aan de desbetreffende hogeschool willen inschrijven, wordt opnieuw van hen verlangd dat zij collegegeld betalen.

De handelwijze van een hogeschool in deze is volstrekt redelijk. De hogeschool heeft immers enige jaren een prestatie geleverd tot het bijna afstuderen van de student. Op verzoek van de student wordt deze, ook na inschrijving aan een universiteit, alsnog in staat gesteld af te studeren aan de desbetreffende hogeschool. Daar komt bij dat een hogeschool onder de vigerende regelgeving aanmerkelijke schade lijdt (orde grootte fl. 30.000,— per student), indien de inschrijving van een student aan die hogeschool, die dus al eerder daar ingeschreven is geweest, voor de laatste maanden tot het afstuderen als tweede inschrijving geldt. Die student telt voor de bekostiging namelijk niet mee als afgestudeerde. Dit nadeel voor de hogeschool weegt bij lange na niet op tegen het ontberen van bekostiging voor een zeer beperkte periode voor de desbetreffende universiteit. Vandaar ook dat de VSNU en de HBO-raad hierover een afspraak hebben gemaakt. Wij vinden deze afspraak ook in het belang van de studenten en vertrouwen er derhalve op dat u er bij uw leden op aanzult dringen dat deze afspraak overkort wordt nageleefd.

komen, echter pas met ingang van 1 januari 2002. Op dat moment zal naar verwachting een wijziging van ondermeer de restitutie van collegegelden in werking treden voortvloeiend uit de in het HOOP aangekondigde dereguleringswet. Ook zal dan een wijziging van het Bekostigingsbesluit zijn beslag krijgen. Die wijziging houdt in dat een student in de situatie zoals hiervoor beschreven, toch als afgestudeerde kan meetellen. Maar ook in dat geval is het redelijk dat een hogeschool die reeds een meerjarige presatie heeft geleverd, voor de maanden dat de student zich alsnog aan de desbetreffende hogeschool inschrijft om af te studeren, collegegeld ontvangt. Wij stellen derhalve voor dat in de nieuwe afspraak wordt vastgelegd dat als de student reeds collegegeld aan een universiteit heeft betaald, de universiteit het betaalde collegegeld restitueert aan de desbetreffende hogeschool voor de maanden dat de student daar nog ingeschreven is.

Wij hopen spoedig een positieve reactie van u te mogen ontvangen.

Namens het bestuur,

Wij zijn wel bereid om in overleg met u tot een aanpassing van de afspraak te

drs. A.B. de Graaf,
secretaris

C

ollegegeld studiejaar

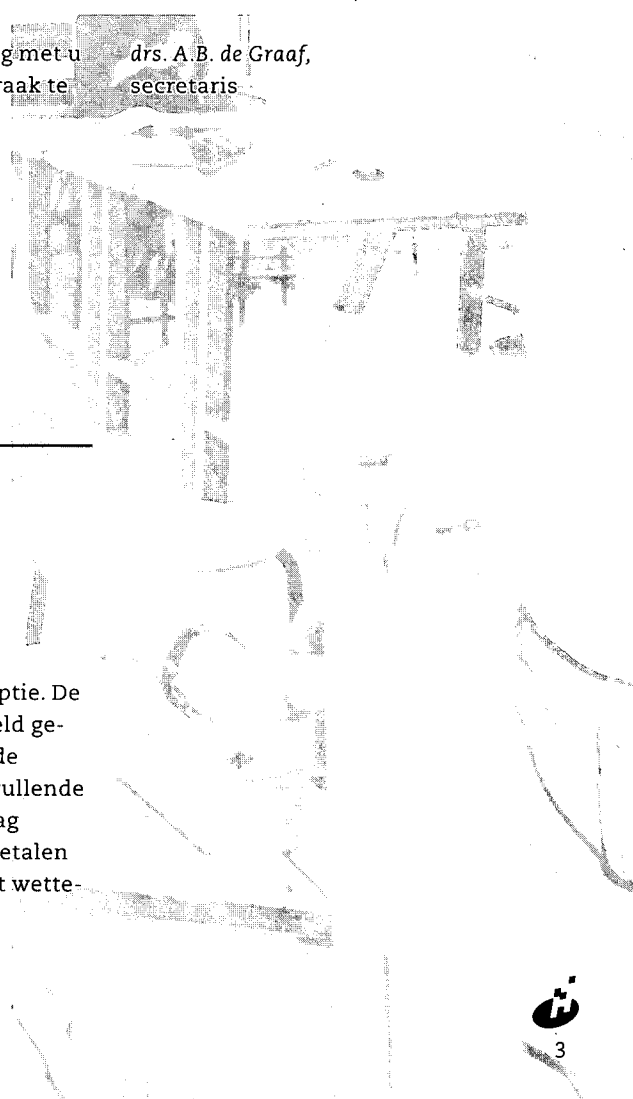
2001-2002

In een persbericht van 9 november jl. heeft Minister Hermans het collegegeld vastgesteld. Hieronder het integrale persbericht.

Minister Hermans (OCenW) heeft het collegegeld voor het hoger onderwijs voor het studiejaar 2001-2002 vastgesteld op 2930 gulden. Dit betekent een verhoging van 56 gulden ten opzichte van dit studiejaar.

Het collegegeld wordt jaarlijks geïndexeerd aan de hand van het prijsin-

dexcijfer van de gezinsconsumptie. De studenten krijgen het collegegeld gecompenseerd via de aanvullende beurs. Studenten die geen aanvullende beurs hebben, kunnen dit bedrag lenen. In het hoger onderwijs betalen ongeveer 310.000 studenten het wettelijk collegegeld.

M² HO-programma

Per abuis in Hogeschoolbericht 239 van september jl. een verkeerde brief geplaatst onder dit kopje. Hieronder volgt de juiste tekst.

De HBO-raad heeft tezamen met de VSNU en het FION grote bezorgdheid uitgesproken over de plotselinge stopzetting van het Medefinancieringsprogramma Hoger Onderwijs door Minister Herfkens van Ontwikkelingssamenwerking. Hieronder staat de brief die ..... hebben gestuurd naar de Vaste Kamercommissie voor Buitenlandse Zaken.

Aan de Vaste Kamercommissie Buitenlandse Zaken
Utrecht/Den Haag, 28 juni 2000

Geachte Commissie,

Bijgaand treft u een brief aan van de zgn. MHO-rectores die hun zorg uitspreken over het einde van het MHO-programma. Dit Medefinancieringsprogramma Hoger Onderwijs dat de Minister voor Ontwikkelingssamenwerking in 1993 startte en waarvan het belangrijkste doel is de institutionele capaciteit van onderwijsinstellingen in ontwikkelingslanden te versterken en om de kwaliteit van human resources te ontwikkelen, zal worden beëindigd met ingang van januari 2001 met een uitloop tot december 2004.

De MHO-rectores zijn ontgoocheld dat een programma dat was aangekondigd langdurig te zijn nu al tot een eind komt. Zij zijn bezorgd dat tussen het einde van het MHO-programme en de start van het nieuwe OS-programme een gat valt. Immers, vooralsnog zijn de discussies omtrent de opvolger van het MHO-programma - zoals aangekondigd in het IBO-rapport dat in mei 1999 uitgebracht werd door een interdepartementale werkgroep en waarvan de aanbevelingen door de kamer zijn overgenomen - in een eerste stadium en in volle gang. De rectores zijn bezorgd over de continuïteit van de samenwerking, over een mogelijk verlies van opgebouwde expertise alsmede over het

feit dat (nog) onduidelijk is of samenwerking met alle huidige MHO-landen door zal gaan of dat, vanwege de landenkeuze van mevrouw Herfkens, een aantal landen buiten de boot zal vallen. Zij zouden bovendien als zuidelijke stakeholders graag een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de beleidska-

ders voor het nieuwe OS-programme. Ook het internationaal onderwijs voert een programma uit op het gebied van institutionele ontwikkeling van instuutscapaciteit in ontwikkelingslanden via het SAIL-projectenprogramma. U kunt ervan uitgaan dat de counterparts in het SAIL-projectenprogramma dezelfde mening zijn toegedaan als de rectores die deelnemen in het MHO-programma. Wij delen hun zorg.

Rien Meijerink
voorzitter VSNU

Frans Leijnse
voorzitter HBO-raad

Hans Opschoor
voorzitter FION

Capaciteit opleiding mondhygiëne

In de onderstaande brief aan minister Hermans gaat het bestuur van de HBO-raad in op de opleidingscapaciteit van de opleiding mondhygiëne. In een recent verschenen eindrapport van de Adviesgroep capaciteit mondzorg wordt onder meer aanbevolen de capaciteit van de opleiding mondhygiëne uit te bereiden. Het bestuur verzoekt de minister in te stemmen met een budgetverhoging ten behoeve van 90 extra opleidingsplaatsen.

Aan de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen
drs. L.M.L.H.A. Hermans

Den Haag, 30 oktober 2000

Geachte heer Hermans,

Hierbij vragen wij uw aandacht voor de opleidingscapaciteit van de opleiding mondhygiëne. In het recent verschenen eindrapport van de Adviesgroep capaciteit mondzorg wordt aanbevolen om de instroom voor het studiejaar

2000/2001 in de opleidingen mondhygiëne te verhogen van 210 naar 300 plaatsen.

Wij hebben met interesse kennis genomen van dit advies en onderschrijven de aanbevelingen van de commissie. Het voorstel om de capaciteitsuitbreiding te combineren met de bevordering van het teamconcept en een herziening van taken tussen de tandarts, mondhygiënist, tandartsassistent en tandprotheticus wordt door ons toegejuicht.

Wij zijn met de vereniging van mondhygiënist (NVM) in gesprek over de noodzakelijke aanpassingen van beroepsprofiel en opleidingskwalificaties die uit deze herziening van taken zal volgen. In dit verband wijzen wij naar ons schrijven d.d. 16 augustus 2000 (ons kenmerk 00.792/aba/bs) waarin wij u ons voornemen hebben medegedeeld van de verlenging van de opleidingsduur van de opleiding mondhygiëne naar vier jaar. De verlenging van de opleidingsduur zal op zijn vroegst zijn beslag krijgen in het studiejaar 2002/2003.

De opleidingen zijn uiteraard bereid om gehoor te geven aan de aanbeveling van de Adviesgroep capaciteit mondzorg en reeds in het volgende studiejaar de opleidingscapaciteit uit te breiden met 90 studenten. Hieraan wordt echter de voorwaarde verbonden van een evenre-

dige uitbreiding van het budget voor de opleidingen mondhygiëne, die niet ten laste komt van de overige opleidingen in het hbo.

In de opleiding wordt een omvangrijk deel van het onderwijs verricht in zogenaamde klinieken. Onderwijs in klinieken vereist specifieke investeringen, welke ook nu reeds in de bekostigings-systematiek is verdisconteerd (zie grondslag in uw brief over dit onderwerp d.d. 6 december 1999 aan de betreffende hogescholen).

Uitbreiding van de opleidingscapaciteit, zonder de meerkosten mee te berekenen die gemoeid zullen zijn met de verlenging van de opleidingsduur van drie naar vier jaar (waar immers ook additionele investeringen mee gemoeid zijn), vereist derhalve een ophoging van het budget met mf. 5 structureel per jaar.

Wij verzoeken u op korte termijn in te stemmen met deze budgetverhoging ten behoeve van 90 extra opleidingsplaatsen. De hogescholen moeten uiterlijk 1 december aanstaande aan de IB Groep melding maken van de inwerkstelling en omvang van een instellingsfixus. Indien er voor 1 december geen uitsluitel bestaat over de budgetverhoging, zullen de opleidingen de huidige opleidingscapaciteit continueren.

Een afschrift van dit schrijven sturen wij aan de minister Borst van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Nederlandse Vereniging van Mondhygiënist.

Namens het bestuur,

prof.dr. F. Leijnse, voorzitter
drs. A.B. de Graaf, secretaris

Versterking beroepsonderwijs

Met het oog op het Najaarsoverleg van het kabinet en de sociale partners op 4 december a.s. heeft de voorzitter van de HBO-raad het initiatief genomen om samen met de voorzitters van de BVE-raad, COLO en VVO te pleiten voor een versterking van de gehele kolom van beroepsonderwijs. Hij sluit hierbij aan bij het pleidooi van de Stichting van de Arbeid. In onderstaande notitie wordt de noodzaak tot versterking van en investering in het beroepsonderwijs kracht bijgezet.

Naar een herwaardering van het beroepsonderwijs

Naar aanleiding van de notitie Meer prioriteit voor het Beroepsonderwijs, Van de Stichting van de Arbeid, 7/8 juni 2000

1. Kenniseconomie als ambitie

Nederland heeft de ambitie zich het komende decennium verder te ontwikkelen tot internationale kenniseconomie. In de eerste helft van de 21e eeuw zal

met een vergrijzende bevolking en stationaire beroepsbevolking de Nederlandse economie steeds minder gaan rusten op fysieke inzet en steeds meer op kennis. Naar algemene verwachting zal dit zowel resulteren in een gestaag groeiende directe kennisvraag vanuit bedrijfsleven en overheid, als ook in een toenemende behoefte aan middelbaar en hoger opgeleiden (vgl SER-Advies Sociaal-economisch beleid 2000-2004, MLT-advies, juni 2000). Door deze ontwikkeling krijgt het tertiair onderwijs meer het karakter van een

investeringsgoed. Zowel voor de samenleving als voor de individuele deelnemer neemt het welwaartsrendement van de opleidingsinspanning toe.

Arbeidsmarktramingen tonen groeiende tekorten aan hoger en middelbaar opgeleiden. Verhoging van het aantal deelnemers en gediplomeerden in het tertiair onderwijs is daarmee evenzeer economisch noodzakelijk als individueel aantrekkelijk geworden. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat in de maatschappelijke vraag naar hoger en middelbaar opgeleiden steeds minder kan worden voorzien door initieel jeugdonderwijs alleen. In toenemende mate wordt het noodzakelijk dat mensen tijdens de beroepsloopbaan met regelmaat terugkeren naar het onderwijsstelsel voor onderhoud en verhoging van hun kwalificatieniveau. Onder druk van de arbeidsmarkt wordt enerzijds het initiële jeugdonderwijs korter van duur (snellere intrede op de ar-

beidsmarkt) en neemt anderzijds de vraag naar wederkerend leren van volwassenen toe.

In de afgelopen jaren hebben zich vier beleidsambities gevormd die als een concretisering van de sociaal-economische trend kunnen worden gezien:

- een startkwalificatie voor iedereen op een niveau van minimaal mbo-2
- een kwalificatie op niveau 5, eerste cyclus hoger onderwijs (first degree / bachelors) voor 45 tot 50% van de beroepsbevolking
- ontwikkeling van een systeem van een leven lang (wederkerend) leren
- omvorming van onderwijsinstellingen tot brede kenniscentra voor bedrijfsleven en onderwijs met het oog op directe kennisdienstverlening (marktorientatie).

2. Groei tertiair onderwijs

Deze beleidsambities vragen een aanzienlijke groei van het tertiair onderwijs, zowel in de jeugdfase als wederkerend, en van het onderzoek, fundamenteel maar vooral toegepast. De arbeidsmarkt vraagt de komende jaren steeds meer gediplomeerden van de hoogste niveaus (3 en 4) van het mbo, de hogescholen en universiteiten. Een groei van de onderwijsdeelname in deze sectoren is dan ook noodzakelijk om knelpunten op de arbeidsmarkt te vermijden.

Kijkend naar de instroom in het tertiair onderwijs zien we echter dat er beperkingen zijn aan de gewenste groei. De omvang van de komende generaties jongeren is vrijwel stationair. Binnen het secundair onderwijs wordt geen groei van de vwo-populatie voorzien en slechts een bescheiden groei van de havo en vmbo-populaties. Het is daarbij van belang in het oog te houden dat het vmbo qua leerlingtallen beduidend groter is dan havo en vwo tezamen te weten bijna 60% van het secundair onderwijs. Ook in het tertiair onderwijs zijn de volumes ongeveer omgekeerd evenredig met de politieke en maatschappelijke aandacht: het mbo omvat bijna de helft van alle studenten in deze fase, het hbo rond een derde en het wo nauwelijks een zesde.

De doorstroming naar het tertiair onderwijs vanuit de vwo-populatie (naar universiteiten en hogescholen) ligt boven

de 90% en kan dus niet veel meer groeien. Als de vwo-ers in dezelfde verhouding als nu, ruwweg twee staat tot één, blijven kiezen tussen universiteit en hogeschool moet dus geconcludeerd worden dat de universiteiten vrijwel geen groeipotentieel hebben in het initiële jeugdonderwijs. De doorstroming uit de havo-populatie (naar roc's en hogescholen) is recentelijk sterk gegroeid en ligt nu ook rond 90%. Voorzien kan worden dat de komende jaren de directe doorstroming van havo naar hbo zal toenemen ten koste van de overstap van havo naar mbo. Dit geeft de hogescholen enig groeipotentieel. Een navenant dalende (havisten)populatie in het mbo zal echter waarschijnlijk tot gevolg hebben dat de doorstroming vanuit het mbo naar het hbo, die reeds op een laag niveau ligt, enigszins zal dalen. Pas als de omvang van het mbo stabiel blijft of groeit is een beduidende toename van de doorstroming mbo-hbo mogelijk. Dit vergt onmiskenbaar een betere doorstroming van vmbo naar mbo. Deze wordt bovendien noodzakelijk gemaakt door de ambitie iedereen een startkwalificatie op niveau mbo-2 te laten behalen.

Deze gegevens leiden tot de volgende conclusies:

- de universiteiten zullen in het jeugdonderwijs geen of weinig groei laten zien;
- de hogescholen kunnen in eerste instantie nog licht groeien op grond van een directe hogere havo-doorstroming, maar zullen daarnaast de noodzakelijke substantiële volumegroei in het hoger onderwijs moeten realiseren door een aanzienlijk toenemende doorstroming in de lijn van mbo 4 naar hbo;
- de beleidsambitie iedereen een startkwalificatie te doen behalen maakt daarbij een groei van het aantal gediplomeerden op niveau mbo-2 (en mbo-3) noodzakelijk, deels door doorstroming vanuit de vmbo-populatie;
- gezien de stationaire omvang van de jongerengeneraties zal een belangrijk deel van de gewenste groei gerealiseerd moeten worden in na-ervaringsonderwijs aan volwassenen.

In het algemeen duiden deze conclusies erop dat in Nederland de discussie over de kenniseconomie zich teveel richt op

de top van de systemen van onderwijs en onderzoek en te weinig op de brede basis. In plaats van de beleidsmatige en politieke aandacht in zo onevenredige mate te richten op het toponderzoek, de 'excellente wetenschappers' en de 'bright young things' die onze universiteiten bezoeken, zou het misschien verstandig zijn meer tijd, geld en aandacht te besteden aan de verbetering van vmbo en mbo.

3. Wederkerend leren en beroepsopleiding: Economische en emancipatoire motieven

In dit perspectief krijgt het streven naar 'een leven lang leren' belangrijke sociaal-economische connotaties. Het past niet alleen in de emancipatoire traditie van permanente educatie, maar blijkt ook een randvoorwaarde voor de moderne kenniseconomie te zijn. Het tertiair onderwijs is zich echter pas de laatste jaren op deze snel groeiende maatschappelijke behoefte gaan richten. Met name de reguliere, door de overheid bekostigde instellingen hebben slechts een klein marktaandeel in het wederkerend leren. Er is hier, om een veelheid van redenen sprake van omvangrijke onderbenutting van (kennis)potentieel. Bemoedigend is echter dat recentelijk ook van buiten de pedagogische provincie de interesse voor de rol van het tertiair onderwijs is toegenomen. De SER-adviezen over het Hoger Onderwijs- en Onderzoeksplan en het Sociaal-economisch beleid op de middellange termijn 2000-2004 getuigen hiervan, evenals de door de Stichting van de Arbeid genomen initiatieven (brieven van 28 april en 8 juni 2000 aan de Ministerraad). De versterking van het tertiair onderwijs is daarmee een punt op de centrale sociaal-economische beleidsagenda geworden.

De economische noodzaak meer mensen een hoger kwalificatieniveau te doen verwerven verbindt zich ook op een andere manier met maatschappelijke emancipatie-motieven. De onderpunt 2 geformuleerde conclusies duiden op erop dat in de arbeidsmarktbehoeften van de kenniseconomie vooral moet worden voorzien door een uitbreiding van het wederkerend leren, een vergrote doorstroming vmbo-mbo, een versterking van het mbo en een vergrote doorstroming mbo 4 - hbo. Bekend is

dat in het vmbo en mbo zich relatief de meeste 'kansarme' leerlingen bevinden, met name leerlingen met een allochtone achtergrond. Kwalitatief hoogstaand onderwijs geven aan deze groep leerlingen is niet eenvoudig, temeer waar 'kansarme' leerlingen hier en daar in hoge concentraties voorkomen en de scholen een belangrijk stuk maatschappelijke problematiek mede te verwerken krijgen. Mede hierdoor staat de kwaliteit van het onderwijs voor een grotere groep leerlingen onder druk. Op zich rechtvaardigt deze situatie al een grotere beleidsinteresse in de kwaliteit van het vmbo en mbo.

Het debat over dit onderwerp wordt beheerst door de veelal impliciete veronderstelling dat het kwaliteitsprobleem in vmbo en mbo moeilijk oplosbaar is door de combinatie van minder makkelijk lerende leerlingen enerzijds en maatschappelijke problematiek anderzijds. Deze veronderstelling houdt geen stand tegen de wetenschap dat beide schoolsoorten meer dan de helft van de relevant jeugdgeneraties omvatten. Als binnen die helft geen beduidende kwalificatiestijging mogelijk zou zijn heeft de kenniseconomie werkelijk een zeer serieus probleem. Naar analogie van het debat over arbeiderskinderen in het onderwijs, dat vooral in de jaren zestig is gevoerd, moet nu verondersteld worden dat er in de groep kansarme en allochtone leerlingen in het vmbo een substantieel 'verborgen talent' aanwezig is. Dit tot ontwikkeling te brengen is niet alleen noodzakelijk om de tekorten op de arbeidsmarkt te bestrijden, maar vormt ook een cruciale bijdrage aan de emancipatie van etnische minderheden in onze samenleving.

Het beroepsonderwijs heeft ten aanzien van de genoemde economische en emancipatorische motieven een belangrijke rol te spelen. De tendens naar een leven lang leren heeft zeker ook een invulling in de sfeer van de algemene vorming (permanente educatie). Maar belangrijker en omvangrijker is het accent dat deze tendens plaatst op de combinatiemogelijkheden van leren en werken, het leren tijdens en in samenhang met de beroepsloopbaan, of zo men wil de combinatie van theorie en praktijk. Juist op dit vlak ligt de grote kracht van het beroepsonderwijs. Een

herwaardering van het beroepsonderwijs, in het initiële traject maar zeker ook in het volwassenenonderwijs, is noodzakelijk om aan het nagestreefde stelsel van doorlopend leren een solide pedagogische basis te geven. Het beroepsonderwijs staat in dat perspectief voor een revival

4. De huidige benadering van het beroepsonderwijs

De huidige toestand van het beroepsonderwijs is nog ver verwijderd van de onder twee en drie geschetste doeleinden. Feitelijk is de doorstroming in de kolommen vmbo-mbo en mbo-hbo bescheiden, en laat het rendement van zowel vmbo als mbo nog te wensen over. In de afgelopen jaren is het onderwijsbeleid er bovendien op gericht geweest deze doorstroming verder te ontmoedigen: het mbo werd gedefinieerd als eindonderwijs en het "stapelen" van deze onderwijsvormen werd negatief benaderd.

Deze negatieve benadering van het beroepsonderwijs vindt zijn oorsprong in de maatschappelijke tendens het algemeen vormend onderwijs te beschouwen als 'koninklijke weg' en pedagogische maatstaf voor het gehele onderwijs. Vanaf de cito-toets zijn de selectiemechanismen in het Nederlandse onderwijs gebaseerd op de veronderstelling dat een cognitief-theoretische oriëntatie betere uitzichten biedt op een succesvolle opleidingsloopbaan dan een praktisch-toepassingsgerichte oriëntatie. Verschillen in oriëntatie en leerpatroon van leerlingen worden direct gelijkgesteld met verschillen in intellectueel niveau en perspectief.

Als gevolg hiervan verschijnt de verwijzing naar havo ten opzichte van vwo als een negatieve keuze (het vwo is helaas niet haalbaar), evenals de verwijzing naar vmbo ten opzichte van havo. Ouders en leerlingen kiezen niet voor het vmbo (en de havo) uit positieve motieven maar bij gebrek aan 'beter'. Hierdoor wordt het vmbo tot restonderwijs, een voorziening die er vooral op gericht is de afvallers in de race voor vwo en havo toch nog een diploma te leveren alvorens zij (vrijwel kansloos) de arbeidsmarkt opgaan. In deze denkrant is het ook logisch vmbo en mbo vooral als eindonderwijs te beschouwen: wie

de potentie heeft om het hoger onderwijs te bereiken had immers de koninklijke weg via vwo en havo kunnen volgen.

Het is niet verwonderlijk dat in dit klimaat het vmbo en het mbo voortdurend op een negatieve manier in beeld worden gebracht ('afvalputje'). De politieke wil om een positieve investering te doen in deze onderwijssector heeft tot nu toe ontbroken. Vmbo en mbo worden daardoor niet in staat gesteld hun noodzakelijke bijdrage aan de (brede basis van de) kenniseconomie te leveren.

5. De herwaardering van het beroepsonderwijs als koninklijke weg

Essentieel in een positieve benadering van het beroepsonderwijs is de vaststelling dat oriëntatieverschillen tussen leerlingen, met name ten aanzien van de wijze waarop zij leren, niet gelijkgesteld mogen worden met blijvende niveauverschillen. Anders gezegd: een leerling die rond zijn twaalfde jaar (cito-toets, brugklas) blijkt beter te leren van praktijk naar theorie dan andersom is niet per definitie dommer en minder geschikt om hogerop te komen dan een leerling die op die leeftijd meer cognitief-theoretisch is ingesteld, én dergelijke verschillen willen in de loop van de volgende jaren nog weleens verschuiven. Vanuit dit gezichtspunt heeft het dus zin te investeren in een zelfstandige pedagogisch-didactische benadering voor de leerlingen die op hun twaalfde jaar meer praktisch-toegepast georiënteerd zijn. Het is immers heel wel mogelijk dat deze leerlingen over talenten beschikken die langs deze weg tot ontwikkeling kunnen worden gebracht zodat zij op latere leeftijd in staat zijn in het tertiair onderwijs succesvol door te leren. In een meer cognitief-theoretisch georiënteerd pedagogisch klimaat blijven deze talenten verborgen en ontwikkelen deze leerlingen zich onvoldoende om doorstroming mogelijk te maken.

Als we de kranten mogen geloven wordt het vmbo bezocht door vele plagen: veelvuldig schoolverzuim, slechte leerhouding, gebrek aan discipline, vroegtijdig schoolverlaten. Als dit beeld klopt is het de vraag of dit aan de kwaliteit van de leerlingen ligt of mogelijk

mede veroorzaakt wordt door de geringe mogelijkheden die deze schoolsoort heeft om een eigen pedagogische benadering te ontwikkelen, aangepast aan de psychische en sociale ontwikkelingsfase waarin de leerlingen verkeren. Ietwat gechargeerd zou men kunnen zeggen dat de pedagogiek van het vmbo sterk bepaald is door cognitief-theoretische leermodellen die in het algemeen vormend onderwijs dominant zijn, en dat dit voor de betreffende groep leerlingen een weinig effectieve leersituatie oplevert. In dat licht moeten de recente voorstellen van de staatssecretaris en het complementaire aanbod van de Stichting van de Arbeid om de praktijkcomponent in het vmbo te versterken als een welkome doorbraak worden beschouwd.

Essentieel is nu dat de pedagogische kant evenzeer ontwikkeld wordt: dat wil zeggen dat de scholen de gelegenheid krijgen, gelijkopgaand met de groeiende praktijkcomponent in de opleidingen, ook het monitoren en verhogen van de leeropbrengst van de praktische vorming ter hand te nemen. De leerlingen moeten namelijk niet alleen anders leren, ze moeten vooral ook méér leren. Een uitbreiding van het duale leren in vmbo, en overigens ook in mbo en hbo, moet gepaard gaan met een steviger onderwijskundige onderbouwing. De pedagogiek van het beroepsonderwijs moet zich daartoe zelfstandiger kunnen ontwikkelen dan tot nu toe in Nederland het geval is geweest.

Hierbij is ook van belang dat de huidige eindniveaus van vmbo, mbo en hbo worden beschermd en verhoogd. Een grotere doorstroming ('massificatie') en een toepassing van andere leerstijlen worden in ons land meestal synoniem geacht met kwaliteitsverlaging. Dit is weliswaar in zich een onbewezen stelling, maar dat neemt niet weg dat voortdurende zorg voor de kwaliteit van de gediplomeerden onderdeel moet zijn van de gewenste herwaardering van het beroepsonderwijs. Er moeten niet alleen meer mensen opgeleid worden, zij moeten gemiddeld ook beter opgeleid worden. Het hbo heeft de afgelopen met enig succes een grotere toestroom weten te combineren met aanscherpte kwaliteitszorg en opwaar-

dering van de eindniveaus. Ook in de pogingen een versnelde doorstroming van mbo-4 naar verwant hbo tot stand te brengen staat de bewaking van bereikte kwaliteitsniveaus centraal. Bij een meer algemene maatschappelijke herwaardering van het beroepsonderwijs, inclusief de introductie op brede schaal van meer toegepaste leervormen zoals duaal leren, moet juist het onderwijsveld de kwaliteit als centraal thema agenderen. De kenniseconomie vraagt immers om 'upgrading' veeleer dan 'downgrading'.

6. Kwaliteit, rendement en doorstroming.

De herwaardering van het beroepsonderwijs grijpt aan bij verschillende probleemvelden die nu veelal geïsoleerd worden benaderd. Eensdeels is daar het probleem van de feitelijke onderwijskwaliteit, wat leerlingen aan kennis en vaardigheden opsteken tijdens het onderwijs en het niveau dat zij uiteindelijk bereiken. Hoewel dit voor alle onderwijssectoren een punt van aanhoudende zorg is lijken vmbo en mbo meer dan gemiddeld bezocht te worden door kwaliteitsproblemen. Dit heeft te maken met het geschetste negatieve keuzesyndroom, vragen rond de effectiviteit van het leerklimaat en de maatschappelijke verwaarlozing van deze onderwijssoorten.

Anderdeels doen zich problemen voor met het rendement van deze opleidingen. Relatief veel leerlingen verlaten het vmbo (en ook het mbo) en betreden de arbeidsmarkt zonder diploma. De individuele en maatschappelijke kosten van deze beslissing zijn hoog. Belangrijke onderwijsinspanningen blijven zonder civiel effect en de voor de kenniseconomie noodzakelijke kwalificatieniveaus worden niet gehaald. De indruk bestaat dat deze onderprestatie minder te maken heeft met het ontbreken van talent bij de leerlingen, alswel met onmacht van het onderwijssysteem dat talent, onder de huidige condities, optimaal te ontwikkelen. In een positiever klimaat rond het beroepsonderwijs moeten kwaliteits- en rendementsverhoging hand in hand kunnen gaan.

Doorstroming speelt hierin een belangrijke rol, of preciezer perspectief op doorstroming. De ervaring leert dat

wanneer een onderwijstraject niet uitsluitend als eindonderwijs wordt gekwalificeerd, maar voor een substantiële groep leerlingen een reëel uitzicht biedt op doorstroming naar vervolgonderwijs, dit een positief effect heeft op de kwaliteit van dit onderwijs (zie voor een voorbeeld: Trouw, 22 juni 2000, pg 9). Deels hangt dit samen met de stimulerende werking van hogere streefnormen, men werkt als het ware naar het hogere niveau toe, deels met de verschuiving van negatieve naar positieve keuze bij de instroom. Voor het beroepsonderwijs betekent dit dat een reëel uitzicht op doorstroming in de kolom vmbo-mbo en mbo-hbo de selectie van leerlingen en de kwaliteit positief zal beïnvloeden. Idealiter zou een leerling die 'hogerop' wil op zijn twaalfde even goed voor het vmbo moeten kunnen kiezen als voor het vwo: beide bieden uitzicht op het hoogste opleidingsniveau zij het langs verschillende wegen en vanuit een verschillende oriëntatie en pedagogiek.

7. Doorstroming in het beroepsonderwijs

De cruciale rol die de komende decenia voor het hoger beroepsonderwijs in de kenniseconomie is weggelegd kan alleen naar behoren worden vervuld als de doorstroming vanuit het mbo drastisch wordt vergroot, zowel in jeugd- als in wederkerend onderwijs. Wil het hbo in deze beweging zijn kwalitatieve standaarden voor instroom en diplomering handhaven, hetgeen imperatief is in de groeiende internationale concurrentie, dan zal deze grotere doorstroming gepaard moeten gaan met een kwaliteitsverhoging van vmbo en mbo. Het hbo heeft er dus een direct belang bij dat gericht en structureel wordt geïnvesteerd in de kwaliteit van de gehele beroepsonderwijskolom. Vooral de ontwikkeling van een effectieve pedagogiek voor het praktijkgeoriënteerd (duaal) leren is hierin doorslaggevend. Het hbo kan op dit punt zowel iets leren van als mogelijk een bijdrage leveren aan de versterking van vmbo en mbo.

Onderlinge afstemming en vergrote samenhang van de opeenvolgende leerwegen in het beroepsonderwijs is bovendien nodig om de geloofwaardigheid van deze koninklijke weg te onderstrepen. Een meer cognitief-theoretisch

ingestelde leerling kan nu op papier in zes vwo en vier jaar universiteit het mastersniveau bereiken; feitelijk duurt deze leerweg doorgaans elf tot twaalf jaar. De alternatieve havo-hbo-masters route neemt theoretisch ook tien jaar in beslag, in de praktijk wat meer. Een meer praktisch-toegepast georiënteerde leerling zou op papier dertien jaar nodig hebben om hetzelfde eindniveau te bereiken: vier jaar vmbo, vier jaar mbo, vier jaar hbo en één jaar mastersopleiding; in de praktijk zal ook deze route een jaar langer nemen. Wil deze beroepsonderwijs-route een reëel alternatief zijn voor leerlingen die 'hogerop' willen dan zal de nominale duur moeten worden bekort tot elf à twaalf jaar. Dit kan zowel door een betere afstemming van vmbo en mbo, als van mbo en hbo. Bekend is dat een aantal scholen, roc's en hogescholen reeds afspraken hebben gemaakt voor doorstroming via verkorte trajecten. Dit vraagt een verdere landelijke uitwerking.

Bij die uitwerking is het van belang dat doorstroming in het beroepsonderwijs in toenemende mate niet in ononderbroken trajecten zal plaatsvinden, maar in de vorm van wederkerend leren: leerperioden afgewisseld met werkperioden. In de toekomst zullen meer mensen pas tijdens de beroepsloopbaan, na een aantal jaren werken de opscholing van vmbo naar mbo (of van mbo-2 naar mbo-4) zoeken. Hetzelfde geldt voor de opscholing van mbo-4 naar hbo-niveau, of voor de mastersopleiding als vervolg op een eerder verworven hbo-diploma (bachelors). Juist door de flexibilisering van leerroutes in het beroepsonderwijs en de grotere samenhang van werken en leren in alle curricula leent deze sector

zich bij uitstek voor een centrale rol in het 'een leven lang leren'. Waar dus een ononderbroken initiële leerweg van vmbo naar masters onwaarschijnlijk is onder de huidige condities, moet zo'n leerweg in gefaseerde vorm binnen het wederkerend leren de komende jaren steeds realistischer worden.

8. Actieprogramma

Deze analyse leidt tot de conclusie dat de tijd gekomen is voor een principiële herwaardering van het beroepsonderwijs als dragende kracht in de kenniseconomie. Deze herwaardering vergt enerzijds een omvangrijke investering in de kwaliteit van het personeel en de faciliteiten van de verschillende vormen van beroepsonderwijs. Anderzijds is een gecoördineerde inhoudelijk inzet op dualisering en doorstroming nodig.

De gevraagde investering in kwaliteit wordt krachtig ondersteund door de sociale partners

De Stichting van de Arbeid heeft zich op 28 april en 8 juni 2000 tot de Ministerraad gewend met een pleidooi voor principiële herwaardering van het beroepsonderwijs. Dit pleidooi is mede het gevolg van een veelheid van initiatieven die door verschillende brancheorganisaties van werkgevers en werknemers op dit terrein is genomen. De Stichting stelt nu voor de herwaardering van het beroepsonderwijs een belangrijke plaats te geven op de agenda van het Voorjaars- en Najaarsoverleg. Zij meent dat een bedrag oplopend tot 1 à 1,5 miljard aan structurele en incidentele middelen nodig zal zijn voor dit programma, mede gezien de grote omvang van het beroepsonderwijs. De Stichting noemt een groot aantal terreinen waarop naar haar oordeel de kwaliteitsverbetering zich zal kunnen richten.

In het op 21 juni 2000 gehouden Voorjaarsoverleg is aan dit thema ruime aandacht besteed. De Minister van Onderwijs heeft toegezegd de resultaten van het werk van de Stichting in het najaar van 2000 bij de beleidsvorming te zullen betrekken en extra middelen vrij te maken voor een kwaliteitsimpuls in het beroepsonderwijs. De in de Stichting vertegenwoordigde organisaties hebben als hun opvatting gegeven dat substantiële bedragen noodzakelijk

zijn. Inmiddels heeft het kabinet hiermee een bescheiden begin gemaakt door voor de jaren 2000 en 2001 steeds incidenteel een bedrag van 100 mln gulden te voteren.

Bezien vanuit de onderwijsinstellingen zou de door de Stichting gewenste versterking van de positie van het beroepsonderwijs zich vooral moeten richten op drie brede gebieden:

- structurele bekostiging op een zodanig niveau dat toenemende leerlingaantallen ook tot evenredig meer middelen leiden (zie brief van de Stichting van de Arbeid), anders gezegd: dat de overheidsbijdrage per leerling/student op peil blijft. In de huidige meerjarenramingen is dit vooral voor het hbo nog niet het geval;
- een forse structurele investering in de outillages, met name de ict-infrastructuur van vmbo, mbo en hbo. De ontwikkeling van GiGaPort (bandbreedte) en Kennisnet schepent zodanige mogelijkheden voor de (hoge)scholen dat een ingrijpende verbetering van de interne infrastructuur nodig is. Dit kan als basis dienen voor onderwijsvernieuwing en digitalisering.
- een forse structurele investering in de kwaliteit en deskundigheid van de docenten in het beroepsonderwijs. Hierbij gaat het vooral om functiedifferentiatie en ontwikkelingsmogelijkheden binnen de arbeidstaak. De samenwerking met het bedrijfsleven zal worden gezocht voor het op peil houden en ontwikkelen van de professionele deskundigheid van de docenten, alsook voor het toepassen van dualisering.
- een uitbreiding van de capaciteit voor wederkerend leren, onder andere door flexibilisering van opleidingsprogramma's, de ontwikkeling van voortgezet cursusaanbod waaronder mastersopleidingen, de gebruikmaking van elders verworven competenties en assessment procedures. Verdere dualisering van het onderwijs stimuleert de mogelijkheden voor een leven lang leren.

Het ligt op de weg van de koepelorganisaties van het vmbo, het COLO, de Bve Raad en de HBO-raad om tot een geza-

menlijke aanpak te komen ten aanzien van dualisering en doorstroming. Daarin zou een aantal deelactiviteiten kunnen worden onderscheiden, waaronder:

- uitwerking en versterking van de pedagogiek van het duaal/praktijk-georiënteerd leren voor leerlingen vanaf twaalf jaar (uitwerking leerstandaarden, bewaking leereffecten praktijk, verhouding theoriepraktijk scholing docenten voor theorie en praktijk etc.).
- afstemming en stroomlijning doorlopende leerweg tussen vmbo en mbo;
- afstemming en stroomlijning doorlopende leerweg tussen mbo en hbo (voortbouwend op de ervaring met verwante trajecten);
- structurele organisatie van de praktijkcomponent in afstemming met het bedrijfsleven;
- omschrijving uitstroom- en doorstroomkwalificaties in vmbo, mbo en hbo in onderlinge samenhang.

De landelijke samenwerking van de koepelorganisaties zou zich vooral moeten richten op de coördinatie van de activiteiten, de beeldvorming rond het beroepsonderwijs, de pedagogische verkenning en de fondsenwerving. Concrete projecten op de genoemde terreinen (en andere) worden vooral door regionale samenwerkingsverbanden van vmbo-scholen, roc's en hogescholen uitgevoerd. De landelijke coördinatie is er mede op gericht de resultaten van deze projecten te verbreiden en in beleid te vertalen.

De Stichting van de Arbeid noemt in zijn brieven een groot aantal punten ter versterking van het beroepsonderwijs. De landelijke organisaties van het beroepsonderwijs VVO, Bve Raad, COLO en HBO-raad sluiten zich bij dit pleidooi aan. Zij stellen voor in een driehoeksoverleg sociale partners – minister – beroepsonderwijs te komen tot een geïntegreerde invulling van de voorstellen van de Stichtingen het hierboven geschetste programma.

I nstellingsbesluitvisitatie- commissie kader/lov/mgz

Instellingsbesluit visitatiecommissie kader/lov/mgz: opleiding van kader in de gezondheidszorg, tweedegraads leraren opleiding verpleegkunde (lov), opleiding tot verpleegkundige in de maatschappelijke gezondheidszorg (mgz)

1 Gelet op de 'Gedragsregels voor de sectorale kwaliteitszorg' besluit het bestuur van de HBO-raad tot instelling van een visitatiecommissie voor de opleidingen Kader/LOV/MGZ.

2 De visitatiecommissie heeft tot taak:

- een beredeneerde beoordeling te geven van de kwaliteit van het onderwijsaanbod en van het onderwijsproces, zowel op landelijk niveau als per hogeschool;
- aanbevelingen te doen voor kwaliteitsverbetering, zowel op landelijk niveau als per hogeschool.

De commissie betreft bij haar beoordeling en aanbevelingen de onderwijsorganisatie en het niveau van de afgestudeerden. De commissie relateert haar beoordeling en aanbevelingen aan de doelstellingen van de hogescholen, de maatschappelijke context, de wettelijke vereisten en de wettelijk verankerde kenmerken van het hbo.

De commissie komt tot haar beoordeling en aanbevelingen met behulp van:

'het algemeen richtsnoer voor sectorale kwaliteitszorg hbo ten behoeve van zelfevaluatie en visitatie';

'de taak en werkwijze van visitatiecommissies', waarin opgenomen de bestuurlijke richtlijnen voor visitatiecommissies (waaronder het basisbeoordelingskader);

- een door de hogeschool geleverde rapportage omtrent de gepleegde zelfevaluatie;

- ter plaatse te voeren gesprekken met in ieder geval leiding, docenten en studenten;
- het eventueel bijwonen van lessen en van andere activiteiten die de commissie voor haar werkzaamheden van belang acht.

3 De visitatiecommissie betreft bij het uitvoeren van haar taak alle opleidingssoorten (vol- en deeltijdse en duale opleidingen) zoals die bij de betrokken hogescholen bestaan:

- Hogeschool van Amsterdam, Amsterdam, vt/dt;
- Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, Nijmegen, vt/dt;
- Hogeschool Brabant, Breda, dt;
- Hogeschool IJssel, Deventer, dt;
- Hogeschool Holland, Diemen, dt;
- Hogeschool Enschede, Enschede, dt;
- Haagse Hogeschool, Den Haag, vt/dt;
- Hanzehogeschool, Hogeschool van Groningen, Groningen, vt/dt;
- Hogeschool Limburg, Heerlen, Sittard, vt/dt;
- Noordelijke Hogeschool Leeuwarden, Leeuwarden, dt.
- Hogeschool Leiden, Leiden, dt;
- Hogeschool Rotterdam, Rotterdam, dt;
- Hogeschool van Utrecht, Utrecht, vt/dt;

4 De visitatiecommissie legt haar bevindingen vast in een rapport.

De commissie stuurt de concepttekst, voor zover het een afzonderlijke hogeschool betreft, naar deze

hogeschool met het verzoek om binnen twee weken eventuele feitelijke onjuistheden aan te geven.

De commissie stelt het eindrapport in oktober 2001 vast en biedt dit in december 2001 aan het bestuur van de HBO-raad aan.

Het bestuur maakt het rapport openbaar en zendt een exemplaar daarvan naar iedere betrokken hogeschool.

5 Tot voorzitter tevens lid van de commissie wordt benoemd:

- De heer J.H. Bakker MHA, voorzitter Raad van Bestuur, Universitaire en Algemene Kinder- en Jeugdpsychiatrie Noord-Nederland.

Tot lid van de commissie worden benoemd:

- De heer drs. K. Boonstra, hoofd dienst klinische zorg Antonius Ziekenhuis Sneek;
- De heer J.J.M. Caris, organisatie- en opleidingsadviseur interim management JoCaris BV;
- Mevrouw drs. J.J.C.M. van Heese-Pluk, Kernstaflid 'opleidingen' Stafzorg UMC St. Radboud Nijmegen;
- De heer dr. H.W.J. Henselmans, circuitmanager langdurige zorg, GGz 's-Hertogenbosch;
- De heer drs. G.J. Miltenburg, sectorhoofd Klinische Zorg Streek ziekenhuis Midden-Twente, Hengelo;
- Mevrouw W.M. Mulder-van der Stoel ME, adviseur en trainer bij Bureau G&D, bureau voor innovatie, advies en training op het terrein van gezondheidszorg, welzijn en het daarmee samen-

hangende beroepsonderwijs;

- Mevrouw K.L.S. Oosterdijk, eerstejaars studente HBO kaderopleiding gezondheidszorg, Hogeschool Arnhem en Nijmegen;
- Mevrouw M. van Piere, Verpleegkundig specialist psychiatrie, studentlid;
- De heer dr. J.H. de Ruiters, coördinator Transmurale Zorg, Zorgvernieuwing & Chronisch Zieken in het AZG, directoraat beleidsstaf;
- Mevrouw drs. A.E. Spreen, staf-lid Raad van Bestuur UMC te Utrecht;
- Mevrouw E.A. Zuidema, directeur Zuidema Interimmanagement & Advies, Raad van Bestuur Vierstroom bv a.i.

6 De visitatiecommissie bepaalt haar eigen werkwijze binnen de kaders die zijn vastgelegd in paragraaf III.4 van de 'Gedragsregels voor de sectorale kwaliteitszorg' en in de 'Taak en werkwijze van visitatiecommissies'. Zij kan zich desgewenst doen bijstaan door enkele adviseurs op specifieke terreinen, zulks in overleg met de HBO-raad voor zover het de kosten betreft die aan mogelijke advieswerkzaamheden zijn verbonden.

7 In de secretariële ondersteuning van de commissie wordt van HBO-raadswege voorzien.

8 Na indiening van het eindrapport wordt de visitatiecommissie door het bestuur van de HBO-raad gedechargeerd.

9 De kosten die de commissie tijdens en in verband met de bezoeken collectief maakt, worden rechtstreeks betaald door de HBO-raad.

Over individuele vergoedingen, alsmede reis- en verblijfkosten worden afspraken gemaakt door de HBO-raad met ieder commissielid afzonderlijk.

10 Afschrift van dit besluit wordt gezonden aan:

- de betrokken hogescholen
- sectoraal adviescollege hgzo
- de inspectie van het hoger onderwijs

Den Haag, november 2000

prof.dr. F. Leijnse, voorzitter
drs. A.B. de Graaf, secretaris

Nieuw verschenen

De afgelopen weken zijn de volgende publicaties bij de HBO-raad verschenen:

Van Milieu tot Duurzaamheid, de toekomst van milieuoopleidingen in het hbo. Dit is het eindrapport van de *Verkenningcommissie Milieuoopleidingen*.*

Keuzemenu Arbeidsvoorwaarden.**

Hogeschool Management Informatie***

- * Dit rapport kunt u downloaden vanaf onze website: www.hbo-raad.nl
- ** Deze brochure helpt hogescholen met de voorbereiding van de implementatie van het keuzemenu. Het keuzemenu kost f 17,50 en is te bestellen bij de *besteladministratie van de HBO-raad*.
- *** Deze publicatie is een uitgave van de bestuurlijke klankbordgroep hbo management informatie en uitgevoerd door de afdeling bestuurlijke informatievoorziening van de HBO-raad. Deze publicatie f 30,00, inclusief cd-rom en is te bestellen via de *besteladministratie van de HBO-raad*

Personalia

Mevrouw drs. G.T.C. Bonhof is per september jl. benoemd tot lid van het College van Bestuur van de Hogeschool van Amsterdam. Zij was voorzitter van de centrale directie van de Gooise Scholenfederatie in Bussum.

Bij de Hanzehogeschool, hogeschool van Groningen zijn per 1 september jl. twee nieuwe leden toetreden tot het College van Bestuur. Het gaat om de heer drs. H. Pijlman en mevrouw drs. M.C.J. van Os.

De heer Pijlman is tevens plaatsvervangend voorzitter.

Per 1 september jl. is drs. M.G.F. Denters de nieuwe voorzitter van Hogeschool De Kempel in Helmond. Hij volgde hiermee de heer N. de Bruijn op.

Colofon

Informatieblad van de HBO-raad, vereniging van hogescholen. Verschijnt negen keer per jaar.

Uitgever

In- en externe communicatie
HBO-raad
Postbus 123
2501 CC Den Haag
Telefoon: 070 312 21 21
Fax: 070 312 21 00
e-mail: post@hbo-raad.nl
internet: <http://www.hbo-raad.nl>

Abonnementenadministratie

Ali Romijn

Abonnementstarieven

f 59,00 per studiejaar; indien verzendadres ongelijk is aan het factuuradres f 66,50. Zonder schriftelijke opzegging voor 1 augustus van het jaar, wordt een abonnement automatisch voor één jaar verlengd.

Fotografie

Nout Steenkamp

Druk

Van Gorcum, Assen

ISSN 0921-0113